

NOTATKA INFORMACYJNA Agencji UE ds. narkotyków z siedzibą w Lizbonie

NOWE NARKOTYKI – TRUDNOŚCI W TRAFIENIU DO RUCHOMEGO CELU

Zdaniem EMCDDA innowacja i wyrafinowanie rynku są wyzwaniem dla polityki antynarkotykowej

(5.11.2008, LIZBONA, **ZAKAZ PUBLIKACJI DO GODZ. 10.00 CET/czasu brukselskiego**) Według **agencji UE ds. narkotyków (EMCDDA)** Europa stoi w obliczu rosnącej złożoności i nieprzewidywalności rynku syntetycznych narkotyków. Dostawcy są obecnie bardzo „innowacyjni” w sposobie wytwarzania, rodzajów asortymentu i marketingu oraz wykazują zdolność szybkiego dostosowania się do zmian prawnych. Niepokojącym czynnikiem jest również „rosnący stopień zaawansowania” możliwości wprowadzania na rynek „legalnych alternatyw” dla substancji nielegalnych (tzw. „legalnych dopalaczy”). Trudności w „trafieniu do ruchomego celu” zostały opisane w *Sprawozdaniu rocznym 2009: Stan problemu narkotykowego w Europie*, opublikowanym dzisiaj w Brukseli przez **EMCDDA**.

System wczesnego ostrzegania UE pozwala na lepsze wykrywanie nowych narkotyków

Dzięki **systemowi wczesnego ostrzegania UE**, utworzonemu w 1997 r. jako mechanizm szybkiego reagowania⁽¹⁾, Europa robi postępy w wykrywaniu nowych narkotyków pojawiających się na rynku nielegalnych substancji. Obecnie ponad 90 substancji jest monitorowanych tą drogą. W 2008 r. **państwa członkowskie UE** zgłosiły **EMCDDA** oraz **Europolowi** poprzez ten system 13 nowych środków psychoaktywnych⁽²⁾. Spośród zgłoszonych substancji 11 to nowe narkotyki syntetyczne, a dwie to rośliny (kratom i kawa). Po raz pierwszy wśród zgłoszonych narkotyków pojawił się syntetyczny kannabinoid – JWH-018. Palony ma działanie podobne do konopi indyjskich (zob. niżej „spice”). Dzisiaj **EMCDDA** udostępnia w Internecie „profil narkotyku” poświęcony kannabinoidom syntetycznym⁽³⁾.

Raport stwierdza, że: „Pojawienie się syntetycznych kannabinoidów oznacza najnowsze stadium rozwoju tzw. „narkotyków projektowanych”, czyli syntetycznie zmodyfikowanych (ang. designer drugs): od narkotyków opartych na fentanyle w latach 80., podstawionych w pierścieniu fenetylamin pod koniec lat 80. i tryptamin w latach 90., po pochodne piperazyny i katynonu na początku XXI wieku.” Warto także odnotować, że z nowych substancji zgłoszonych w 2008 r. mniej – w porównaniu z poprzednimi latami - należy do głównych grup chemicznych (fenetylamin, tryptamin, piperazyn). Sześć spośród 13 było pochodnymi katynonu, psychoaktywnego składnika khatu (czuwalniczki jadalnej).

Monitorowanie Internetu – EMCDDA bada internetowy rynek narkotykowy

Internet jest obecnie znaczącym miejscem handlu substancjami psychoaktywnymi, dając sprzedawcom detalicznym możliwość oferowania sprzedaży alternatyw dla kontrolowanych narkotyków dużej liczbie klientów. W tegorocznym sprawozdaniu zwrócono uwagę na coraz bardziej wyrafinowaną sprzedaż internetową tych „legalnych alternatyw”, poprzez którą dostawcy usiłują ominąć kontrolę narkotyków.

W sprawozdaniu stwierdzono, że monitorowanie Internetu jest „coraz istotniejszym elementem identyfikacji nowych tendencji dotyczących narkotyków”. W 2009 r. **EMCDDA** zbadało 115 sklepów internetowych w 17 krajach europejskich. Większość zidentyfikowanych internetowych punktów sprzedaży detalicznej ma siedzibę w **Wielkiej Brytanii** (37 %), **Niemczech** (15 %), **Holandii** (14 %) i **Rumunii** (7 %). Substancje pojawiające się na rynku internetowym są bardzo różnorodne - od narkotyków tradycyjnie stosowanych w pewnych częściach świata po eksperymentalne substancje chemiczne, syntezowane w laboratoriach bez testowania na ludziach.

Wśród nowych produktów dostępnych w 2009 r. znajdują się „tabletki imprezowe” zawierające legalne alternatywy wobec BZP - substancji znajdującej się od niedawna pod kontrolą ⁽⁴⁾. Inne innowacje na rynku internetowym to rozwój odrębnych marek i stosowanie atrakcyjnych opakowań, czego najlepszym przykładem jest „spice”.

Czy „spice” to przedsmak tego, co ma nadejść?

Produkty sprzedawane, często jako kadzidło, pod nazwą „spice” były monitorowane za pośrednictwem systemu wczesnego ostrzegania od początku 2008 r. Według informacji na opakowaniu jest to mieszanka substancji roślinnych lub ziołowych (nawet do 14 składników) ⁽⁵⁾. Najnowsze badania wykazały jednak, że niektóre partie zawierały także syntetyczne kannabinoidy. Do października 2009 r. w Europie zidentyfikowano JWH-018 oraz osiem innych syntetycznych kannabinoidów w produktach „spice”. Te składniki nie zostały wymienione w informacji o produkcie, a więc mogły zostać skonsumowane nieświadomie.

EMCDDA wykazało, że w 2009 r. prawie połowa (48 %) badanych internetowych punktów sprzedaży detalicznej oferowała „spice”. Wśród sklepów internetowych zlokalizowanych w 14 krajach Europy najczęściej znajdowało się w **Wielkiej Brytanii** (42 %), a znacząca liczba także w **Rumunii** (15 %), **Irlandii** (7 %) i **na Łotwie** (7 %). „Spice” znaleziono także w ofercie „smart shopów” – komercyjnych punktów sprzedaży „legalnych dopalaczy” – w co najmniej dziewięciu państwach członkowskich UE (**Czechy, Niemcy, Łotwa, Litwa, Luksemburg, Austria, Polska, Portugalia, Wielka Brytania**).

Obawy dotyczące syntetycznych kannabinoidów doprowadziły do podjęcia przez niektóre kraje działań prawnych w celu zakazania lub objęcie kontrolą produktów „spice” i powiązanych związków (**Niemcy, Estonia, Francja, Litwa, Luksemburg, Austria, Polska** oraz **Szwecja**). W handlu internetowym znaleziono co najmniej 27 mieszanek ziołowych do palenia jako alternatywy dla „spice”, przy czym występują one pod różnymi nazwami (np. „Smoke”, „Sence”). Szybkie pojawienie się produktów zastępujących „spice” zwraca uwagę na zdolność tego rynku do szybkiego reagowania na zmiany w statusie prawnym substancji psychoaktywnych.

W dzisiejszym komentarzu **dyrektor EMCDDA Wolfgang Götz** powiedział: „Próby obejścia kontroli narkotyków poprzez sprzedaż nieuregulowanych substancji nie są zjawiskiem nowym. Nowością jest szeroki zakres obecnie wykorzystywanych substancji, agresywny marketing celowo nieprawidłowo oznakowanych produktów, coraz większe wykorzystanie Internetu oraz szybkość reakcji rynku na środki kontrolne. Jeżeli spice jest przedsmakiem tego, co ma nadejść, Europa będzie musiała dopilnować, aby reakcje były wystarczające do opanowania tego rosnącego wyzwania.

INNE ZJAWISKA NA RYNKU NARKOTYKÓW SYNTETYCZNYCH

Ostatnie zmiany na rynku ekstazy

Według dziś opublikowanego sprawozdania większość tabletek ekstazy zbadanych do 2007 r. zawierała zazwyczaj MDMA lub inną substancję podobną do ekstazy (np. MDA, MDEA). Bardziej aktualne, wstępne dane wykazują jednak, że w niektórych krajach UE sytuacja ta może ulegać zmianie: na przykład w około połowie tabletek „ekstazy” skonfiskowanych lub sprzedanych w **Danii** i **Holandii** nie wykryto MDMA, natomiast zawierały one mCPP ⁽⁶⁾.

Zmiany na rynku ekstazy mogą wynikać z coraz skuteczniejszych wysiłków mających na celu zapobieganie zmianie zastosowania prekursorów, tj. kontrolowanych środków chemicznych stosowanych w produkcji nielegalnych narkotyków (zob. ramka, rozdział 4). Niedobór PMK, kluczowego prekursora używanego przy produkcji MDMA, może być jedną z przyczyn niedawnych zmian składu ekstazy. Nie można jeszcze stwierdzić, czy zmiana ta jest tymczasowa, czy też może wskazuje na bardziej znaczącą tendencję na rynku. **EMCDDA** i **Europol** przeprowadzą wspólną analizę rynku ekstazy w 2010 r.

Europa pozostaje głównym miejscem produkcji ekstazy, przy czym wytwarzanie tego narkotyku koncentruje się w **Holandii** i **Belgii**, a w mniejszym stopniu także w **Niemczech, Wielkiej Brytanii** i **Polsce**. W 2007 r. w Europie przechwycono około 13 mln tabletek ekstazy. Szacuje się, że 10 mln dorosłych Europejczyków (w wieku od 15 do 64 lat) przynajmniej raz spróbowało ekstazy, a około 2,5 mln zażywało ten narkotyk w zeszłym roku.

Większość zażywających to młodzi dorośli (w wieku od 15 do 34 lat) – około 7,5 mln z nich przynajmniej raz spróbowało ecstazy, a około 2 mln zażywało w zeszłym roku. W Europie tendencje w zażywaniu ecstazy są na ogół stabilne (zob. wykres GPS-21, części i, ii).

Metamfetamina zmierza w kierunku nowego terytorium

Jak dotąd metamfetamina nie weszła jeszcze znacząco na rynek narkotyków pobudzających w zachodniej Europie, gdzie ciągle dominuje kokaina lub amfetamina, jednak są pewne oznaki, że metamfetamina zaczyna zmierzać w stronę nowego terytorium.

W przeszłości największe spożycie metamfetaminy w Europie występowało w **Czechach**, jednak z najnowszego sprawozdania wynika, że wydaje się, że narkotyk ten staje się bardziej dostępny w krajach północnej Europy, takich jak **Norwegia** i **Szwecja**, gdzie najczęściej zażywanym narkotykiem pobudzającym była amfetamina. Tutaj również znaczenie mają czynniki rynkowe i prekursorzy – miejsca produkcji metamfetaminy są prawdopodobnie zlokalizowane na **Litwie**, której położenie geograficzne może ułatwiać sprowadzanie prekursora metamfetaminy – BMK - spoza UE.

W 2007 r. w Europie zgłoszono blisko 4 500 przypadków konfiskat metamfetaminy, w wyniku których przechwycono łącznie około 340 kg narkotyku. **Norwegia** odnotowała najwyższą liczbę konfiskat (1 284) oraz największą ilość odzyskanej metamfetaminy (167 kg). Drugą największą ilość metamfetaminy (51 kg) w Europie skonfiskowano w **Szwecji** (zob. tabele SZR 17 oraz SZR 18).

Produkcja metamfetaminy w Europie na ogół odbywała się w małych laboratoriach „kuchennych” w **Czechach**, gdzie wytwarzane są małe ilości, zazwyczaj na osobisty użytek lub na rynek lokalny (około 390 spośród tych laboratoriów wykryto w 2007 r.). Obecnie jednak **Europol** zgłasza, że wykryto i zlikwidowano niewielką liczbę większych laboratoriów w innych częściach Europy, np. w **Niemczech** i **Holandii** ⁽⁷⁾.

Dzisiaj opublikowane sprawozdanie ostrzega, że „biorąc pod uwagę stosunkową łatwość produkcji metamfetaminy i znaczący negatywny jej wpływ na zdrowie publiczne, nie można pozwolić sobie na spokojną bezczynność”. Przykładem tego jest **Słowacja** – kraj, w którym problemy związane z metamfetaminą znacznie wzrosły w ostatnich latach. Obecnie około jedna czwarta (26 %) osób rozpoczynających leczenie w **Słowacji** zgłasza metamfetaminę jako główny narkotyk.

Komentując konkluzje dzisiejszego raportu, **dyrektor Wolfgang Götz** podsumowuje: „Szybkość, z jaką rynek narkotykowy się przemieszcza i rozwija, pokazuje, że globalizacja i innowacyjność stanowią rosące wyzwanie. Obecne podejście do monitorowania oraz reagowania na zażywanie nowych substancji psychoaktywnych także będzie musiało ewoluować, jeżeli chcemy dotrzymać kroku temu zmiennemu zjawisku”.

Uwagi

Dane przedstawione w *Sprawozdaniu rocznym 2009* dotyczą 2007 r. lub ostatniego dostępnego. **Dane i tabele cytowane w niniejszej notatce informacyjnej znajdują się w *Biuletynie statystycznym 2009* pod adresem <http://www.emcdda.europa.eu/stats09>** Informacje na temat wszystkich sprawozdań rocznych, notatek informacyjnych, usług i wydarzeń oraz odpowiednie linki są dostępne pod adresem: <http://www.emcdda.europa.eu/events/2009/annual-report>

Niniejsza notatka informacyjna jest w dużym stopniu oparta na komentarzu i rozdziale 8 sprawozdania.

⁽¹⁾ Więcej informacji można znaleźć pod adresem <http://www.emcdda.europa.eu/drug-situation/new-drugs>

⁽²⁾ Pełny wykaz substancji znajduje się w załączniku 2 do sprawozdania rocznego EMCDDA i Europolu za 2008 r. z wdrożenia decyzji Rady 2005/387/JHA <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index33227EN.html>

⁽³⁾ Profil narkotykowy syntetycznych kannabinoidów — <http://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles>

⁽⁴⁾ W dniu 3 marca 2008 r. Rada UE przyjęła decyzję dotyczącą uznania 1-benzylpiperazyny (BZP) za nową substancję psychoaktywną, którą należy objąć środkami kontroli i sankcjami karnymi w państwach członkowskich UE. Zob.

<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index16783EN.html>

⁽⁵⁾ Zob. sprawozdanie EMCDDA na temat spice, dostępne pod adresem: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/thematic-papers>

⁽⁶⁾ System wczesnego ostrzegania monitoruje mCPP od 2004 r.

⁽⁷⁾ Zob. sprawozdanie EMCDDA i Europolu: „Methamphetamine: a European Union perspective in the global context” [Metamfetamina – perspektywa dla Unii Europejskiej w kontekście globalnym], str. 20, <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index82068EN.html> Zob. także <http://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles/methamphetamine>